ปัจจัยที่ส่งต่อการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างของผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุและด้านการเงินการบัญชีล่าช้าในโรงพยาบาลตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี

Factors Affecting Delays in Procurement Documentation by Supplies and Financial Accounting Personnel at Trakan Phuet Phon Hospital, Ubon Ratchathani Province

พัชรา เดชาวัตร*

Phatchara Dechawat

Corresponding author: E-mail: Pachara_2513@hotmail.com

(Received: September 2, 2025; Revised: September 7, 2025; Accepted: September 27, 2025)

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ : เพื่อศึกษาระดับปัจจัย ขั้นตอนการจัดทำเอกสาร และปัจจัยที่ส่งต่อการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างของผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุและด้านการเงินการบัญชีล่าช้าในโรงพยาบาลตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี

รูปแบบการวิจัย : การวิจัยเชิงวิเคราะห์แบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional Analytical Research)

วัสดุและวิธีการวิจัย : กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับปฏิบัติงานการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างของงานพัสดุ และด้านการเงินการบัญชีในโรงพยาบาลตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 105 คน ระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่เดือนเมษายน - สิงหาคม 2568 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย : ปัจจัยและขั้นตอนการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างของผู้ปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean ± SD. = 3.37 ± 0.82); (Mean ± SD. = 3.06 ± 0.91) และปัจจัยที่ส่งต่อการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างของผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุและด้านการเงินการบัญชีล่าช้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ ปัจจัยด้านกระบวนการและขั้นตอน และด้านการจัดการและนโยบาย สามารถร่วมกันอธิบายความล่าช้าในการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างได้ถึง 36.5%

สรุปและข้อเสนอแนะ : ผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่ากระบวนการและขั้นตอน และการจัดการและนโยบายส่งผลต่อของความล่าช้าที่เกิดขึ้นในการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้าง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพิจารณาและปรับปรุงเพื่อลดปัญหาความล่าช้าที่อาจเกิดขึ้น

คำสำคัญ : ปัจจัย; ขั้นตอนการจัดทำเอกสาร; การจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้าง

*นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ โรงพยาบาลตระการพืชผล

Abstract

Purposes : To investigate the documentation process and identify factors contributing to delays in the preparation of procurement documents by supplies, finance, and accounting officers at Trakan Phuet Phon Hospital, Ubon Ratchathani Province.

Study design : This study was a cross-sectional analytical research.

Materials and Methods : This study was a conducted from April to August 2025. The sample group consisted of 105 personnel involved in the procurement documentation process within the supplies, finance, and accounting departments of Trakan Phuet Phon Hospital. Data were collected using a questionnaire with a reliability coefficient (Cronbach's alpha) of 0.93. The data were analyzed using descriptive statistics (frequency, percentage, mean, and standard deviation) and inferential statistics (Multiple Regression Analysis).

Main finding : The overall level of the procurement documentation process and the contributing factors were found to be moderate, with mean scores (Mean ± SD.) of 3.37 ± 0.82 and 3.06 ± 0.91, respectively. The factors that had a statistically significant effect on the delay in procurement document preparation were process-related factors and management and policy factors. Together, these two factors could explain 36.5% of the variance in the documentation delays ($R^2 = 0.365$).

Conclusion and Recommendations : The findings indicate that process-related factors and management and policy factors are significant predictors of delays in procurement documentation. This highlights the importance of reviewing and improving these areas to mitigate such delays and enhance operational efficiency.

Keywords : Factors; Documentation Process; Procurement Documentation

*General Administration Officer, Professional Level, Trakan Phuet Phon Hospital.

บทนำ

สภาพปัญหาความล่าช้าในกระบวนการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้าง ซึ่งเป็นปัญหาเรื้อรังที่ผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุและการเงินการบัญชีต้องเผชิญอยู่ตลอด และจากการวิเคราะห์สถานการณ์ของโรงพยาบาลตระการพืชผลในช่วงปี พ.ศ. 2564-2566 พบว่าปัญหานี้ไม่ได้เกิดจากความบกพร่องของตัวบุคคล แต่เป็นผลพวงจากปัจจัยเชิงระบบที่ทับซ้อนกันอย่างแยกไม่ออก “กับดักของความโปร่งใส” คือ ภาพสะท้อนที่ชัดเจนที่สุดของปัญหาในมิติแรก เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างฯ พ.ศ.2560 ที่มุ่งสร้างความโปร่งใสและตรวจสอบได้นั้น ได้แปรเปลี่ยนเป็นกฎระเบียบและขั้นตอนอันซับซ้อนในทางปฏิบัติ สำหรับโรงพยาบาลที่ได้รับการยกฐานะจากโรงพยาบาลชุมชนเป็นโรงพยาบาลทั่วไปที่มีบุคลากรสายสนับสนุนจำกัด การปฏิบัติตามขั้นตอนที่ละเอียดลออในระบบจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐด้วยอิเล็กทรอนิกส์ (e-GP) กลายเป็นภาระงานที่หนักอึ้ง ความกลัวต่อการถูกตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอกได้สร้างวัฒนธรรมการทำงานที่เน้น “ความถูกต้องของเอกสาร” มากกว่า “ความรวดเร็วในการจัดหา” สถานการณ์จึงตกอยู่ในภาวะที่น่าอึดอัด เมื่อความจำเป็นเร่งด่วนทางการแพทย์เพื่อช่วยชีวิตผู้ป่วย ต้องเผชิญกับความล่าช้าของกระบวนการจัดซื้อที่ขาดความยืดหยุ่น กลายเป็นความขัดแย้งระหว่างการรักษาพยาบาลกับการรักษากฎระเบียบ[1]

ยิ่งไปกว่านั้นปัญหาเชิงโครงสร้างนี้ยังถูกซ้ำเติมด้วย “ภาวะคอขวดจากข้อจำกัดด้านบุคลากร” โรงพยาบาลที่ได้รับการยกฐานะจากโรงพยาบาลชุมชนเป็นโรงพยาบาลทั่วไปซึ่งส่วนใหญ่มิได้มีบุคลากรที่เชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านพัสดุหรือการเงินอย่างเพียงพอ บ่อยครั้งที่เจ้าหน้าที่เพียงหนึ่งคนต้องมีบทบาทรับผิดชอบหลายหน้าที่ รับผิดชอบงานที่หลากหลายตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ เมื่อรวมกับอัตราการโยกย้ายที่สูง ทำให้ขาดการสั่งสมประสบการณ์และความต่อเนื่องในการทำงาน ผู้ปฏิบัติงานใหม่ต้องใช้เวลาเรียนรู้และปรับตัว ขณะที่ผู้ปฏิบัติงานเดิมก็ต้องแบกรับภาระงานที่หนักเกินศักยภาพ[2] ภาวะเช่นนี้ไม่เพียงสร้างความล่าช้า แต่ยังบั่นทอนขวัญและกำลังใจในการทำงาน ทำให้บุคลากรเกิดความเหนื่อยล้าและหมดไฟ ปัญหาไม่ได้จำกัดอยู่แค่ภายในฝ่ายพัสดุหรือการเงินเท่านั้น แต่ยังลุกลามไปถึง “รอยต่อที่ขาดประสิทธิภาพของการประสานงานภายใน” ความล่าช้าในการส่งมอบข้อมูลคุณลักษณะเฉพาะ (Specification) จากหน่วยงานผู้ใช้ เช่น คุณลักษณะเครื่องมือทางการแพทย์ ถือเป็นปัญหาคลาสสิกที่ทำให้กระบวนการจัดซื้อไม่สามารถเริ่มต้นได้ การสื่อสารที่ไม่ชัดเจนนำไปสู่การแก้ไขเอกสารซ้ำแล้วซ้ำเล่า เสมือนการส่งต่อภาระงานที่ไม่มีที่สิ้นสุด นอกจากนี้การที่ระบบข้อมูลของฝ่ายพัสดุและการเงินยังไม่สามารถบูรณาการกันได้อย่างสมบูรณ์ในหลายแห่ง ทำให้เกิดการทำงานซ้ำซ้อนในการตรวจสอบข้อมูลเพื่อกระทบยอด กลายเป็นกำแพงที่มองไม่เห็นซึ่งขวางกั้นประสิทธิภาพการทำงานระหว่างหน่วยงาน[3]

ในทำนองเดียวกันผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาดังกล่าวโดยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศในช่วงปี พ.ศ.2563-2566 พบว่าการดำเนินงานด้านการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุถือเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนโรงพยาบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงพยาบาลทั่วไปขนาดเล็กที่ได้รับการยกฐานะใหม่ บุคลากรยังไม่มีครบตามกรอบโครงสร้าง การเผชิญกับความท้าทายหลากหลายมิติทั้งด้านการพัฒนาศักยภาพภายในหน่วยงาน และการรับส่งต่อจากหน่วยงานลูกข่ายอำเภอต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่ ได้ก่อให้เกิดช่องว่างทางความรู้และการดำเนินงานที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพการทำงาน สภาพคล่องทางการเงิน การขาดแคลนเวชภัณฑ์ วัสดุสนับสนุน และท้ายที่สุดคือคุณภาพการให้บริการแก่ผู้ป่วย ช่องว่างเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงจุดที่ระบบและการปฏิบัติงานในปัจจุบันยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิผล ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ได้จากประเด็นหลักที่ปรากฏในแหล่งข้อมูลทั้งในและต่างประเทศ ดังนี้ (1) ช่องว่างด้านการเงินและการบริหารงบประมาณที่ไม่เพียงพอ (2) ช่องว่างจากความซับซ้อนของกฎระเบียบและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งในและต่างประเทศ (3) ช่องว่าง

ด้านการบริหารจัดการภายในและบุคลากรภายในองค์กร เป็นอีกหนึ่งช่องว่างที่ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการจัดทำเอกสารและดำเนินงาน การขาดการวางแผนการจัดซื้อจัดจ้างล่วงหน้าอย่างเหมาะสม ทำให้การจัดหาพัสดุไม่เป็นไปอย่างต่อเนื่องและทันท่วงที และอาจนำไปสู่การได้รับพัสดุที่ไม่สนองต่อความต้องการของผู้ใช้ทั้งในด้านปริมาณ คุณภาพหรือความทันเวลา และ(4) ช่องว่างจากปัจจัยภายนอกและห่วงโซ่อุปทาน ปัจจัยภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงของตลาดและปัญหาการหยุดชะงักของห่วงโซ่อุปทาน โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2564-2566 ซึ่งได้รับผลกระทบจากการระบาดของ COVID-19 และความผันผวนทางเศรษฐกิจโลก ได้ส่งผลให้การจัดซื้อจัดจ้างมีความยากลำบากยิ่งขึ้น และ นำไปสู่ปัญหาการขาดแคลนยาและเวชภัณฑ์ แรงกดดันทางการเงินอย่างต่อเนื่องยังบังคับให้โรงพยาบาลต้องประเมินกลยุทธ์การจัดซื้อใหม่และจัดลำดับความสำคัญของงบประมาณอยู่เสมอ เพื่อรับมือกับข้อจำกัดที่มีอยู่[2]

โดยสรุปแล้ว ช่องว่างทางความรู้เหล่านี้เป็นปัญหาที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงกัน โดยเป็นผลมาจากข้อจำกัดทางการเงิน กฎระเบียบที่ซับซ้อน การบริหารจัดการภายในที่ไม่สมบูรณ์ และปัจจัยภายนอกที่ควบคุมได้ยาก การแก้ไขปัญหาเหล่านี้จึงจำเป็นต้องอาศัยแนวทางที่เป็นระบบและบูรณาการโดยพิจารณาตั้งแต่การสนับสนุนทางการเงินที่เพียงพอ การปรับปรุงกฎระเบียบให้มีความชัดเจนและยืดหยุ่น การพัฒนาศักยภาพบุคลากรและระบบสารสนเทศ การวางแผนเชิงรุก และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ปัจจัยที่ส่งต่อการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างของผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุและด้านการเงินการบัญชีล่าช้าในโรงพยาบาลตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานีเพื่อลดความล่าช้า เพิ่มประสิทธิภาพ และยกระดับคุณภาพการบริการสาธารณสุขให้แก่ประชาชนได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาระดับปัจจัย ขั้นตอนการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้าง และปัจจัยที่ส่งต่อการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างของผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุและด้านการเงินการบัญชีล่าช้าในโรงพยาบาลตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์แบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional Analytical Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างของผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุและด้านการเงินการบัญชีล่าช้าในโรงพยาบาลตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี ระยะเวลาดำเนินการตั้งแต่เดือนเมษายน - สิงหาคม 2568

ประชากรที่ศึกษา เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับปฏิบัติงานการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างของงานพัสดุ และด้านการเงินการบัญชีในโรงพยาบาลตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 475 คน

กลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับปฏิบัติงานการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างของงานพัสดุและด้านการเงินการบัญชีในโรงพยาบาลตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 105 คน โดยการคำนวณขนาดตัวอย่าง สำหรับวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) ที่ใช้ตัวแบบการถดถอยพหุของ Cohen โดยโปรแกรม G*Power เป็นเครื่องมือมาตรฐานที่ใช้คำนวณ Power Analysis ตามแนวทางของ Cohen ได้อย่างแม่นยำ กำหนดค่าพารามิเตอร์ คือ Test family: F tests; Statistical test: Linear multiple regression: Fixed model, R^2 deviation from zero Type of power analysis: A priori: Compute required sample size Input Parameters: Medium Effect size f^2: 0.15 ; α err prob: 0.05; Power (1-β err prob): 0.80 และขนาดอิทธิพลปานกลาง ดังนั้น การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการวิเคราะห์อำนาจการทดสอบ (Power Analysis) ตามแนวทางของ Cohen[4] สำหรับการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยกำหนดระดับนัยสำคัญ (α) ที่ 0.05, อำนาจการทดสอบ (Power) ที่ 0.80, คาดการณ์ขนาดอิทธิพลในระดับปานกลาง (f^2 = 0.15) และมีจำนวนตัวแปรอิสระ 5 ตัว ซึ่งคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการได้เท่ากับ 105 คน

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็ก ไม่สามารถอ้างอิงไปยังกลุ่มประชากรได้ซึ่งขนาดของตัวอย่างที่ใช้ศึกษาตัวแบบถดถอยพหุนั้น Nunnally and Bernstein[5]ได้ให้คำแนะนำไว้ว่าควรมีขนาดตัวอย่างอย่างน้อย 10 ตัวอย่างต่อตัวแปรอิสระ 1 ตัวแปร ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้มีตัวแปรอิสระ 5 ตัวแปร (ตัวแปรอิสระ 5 ตัวแปรต่อตัวอย่าง จำนวน 21 คน) จึงควรมีขนาดตัวอย่างไม่น้อยกว่า จำนวน 105 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ปรับปรุงจากแบบสอบถามงานวิจัยของธนภรณ์ พรรณราย[6] เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากร ประกอบด้วย สถานภาพของผู้ปฏิบัติงาน ประสบการณ์การทำงาน และระดับการศึกษาการปฏิบัติงาน ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างของผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุและด้านการเงิน-การบัญชีล่าช้า จำแนกเป็น 5 ด้าน จำนวน 31 ข้อ เป็นมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างที่ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุ และด้านการเงินการบัญชีต้องทำงานล่าช้า แบ่งเป็น 5 ด้าน 30 ข้อตามแบบของ Likert[7] โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ ระดับคะแนน 5 หมายถึง มากที่สุด, ระดับคะแนน 4 หมายถึง มาก, ระดับคะแนน 3 หมายถึง ปานกลาง, ระดับคะแนน 2 หมายถึง น้อย และระดับคะแบบ 1 หมายถึง น้อยที่สุด และเกณฑ์การให้คะแนน 5 ระดับ โดยเกณฑ์การแปลผลคะแนนเฉลี่ย 5 ระดับ[8] ได้แก่

ค่าเฉลี่ย 4.55 - 5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.55 - 4.54 หมายถึง ระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.55 - 3.54 หมายถึง ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.55- 2.54 หมายถึง ระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.54 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือด้านความตรงของเนื้อหา (Content validity) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ค่าความตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item total of consistency; IOC) ตั้งแต่ 0.67-1.00 จากนั้นนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบแก้ไข และปรับปรุงโดยผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดลองใช้เครื่องมือกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกันในโรงพยาบาลโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 30 ชุด แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (Reliability) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นโดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาค ได้ค่าความเชื่อมันแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างของผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุและด้านการเงิน-การบัญชีล่าช้าเท่ากับ 0.90 และส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างที่ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุ และด้านการเงินการบัญชีต้องทำงานล่าช้าในการปฏิบัติงาน เท่ากับ 0.86

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมและตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของแบบสอบถามด้วยตนเอง หลังจากโครงร่างวิจัยได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ (1) ลักษณะทางประชากร ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ (2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างของผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุและด้านการเงิน-การบัญชีล่าช้า และขั้นตอนการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างที่ส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุ และด้านการเงิน-การบัญชีต้องทำงานล่าช้า ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ (3) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมานสำหรับการศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างของผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุและด้านการเงิน-การบัญชีล่าช้าในโรงพยาบาลตระการพืชผล โดยใช้สถิติ

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการศึกษา

1. ลักษณะทางประชากร กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 105 คน ส่วนใหญ่มีสถานภาพของผู้ปฏิบัติงานเป็นข้าราชการ จำนวน 53 คน (50.5%) ประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 50 คน (47.6%) และจบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 71 คน (67.6%) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง (n=105)

ตัวแปรลักษณะทางประชากร		จำนวน(%)
สถานภาพของผู้ปฏิบัติงาน	ข้าราชการ	53(50.5)
	พนักงานกระทรวงสาธารณสุข	32(30.5)
	อื่นๆ	20(19.0)
ประสบการณ์การทำงาน	ต่ำกว่า 5 ปี	36(34.3)
	ตั้งแต่ 5 ปี ไม่เกิน 10 ปี	19(18.1)
	มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	50(47.6)
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	25(23.8)
	ปริญญาตรี	71(67.6)
	สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป	9(8.6)

2. ปัจจัยที่ส่งต่อการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างของผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุและด้านการเงิน-การบัญชีล่าช้ารายด้านและโดยรวม พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างที่ล่าช้าของผู้ปฏิบัติงาน (n=105) โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean ± SD. = 3.37 ± 0.82) เมื่อพิจารณาผลรายด้าน 3 อันดับแรก (เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย) 3 อันดับแรกที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านกระบวนการและขั้นตอน: เป็นปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (Mean ± SD. = 3.45 ± 0.89) แสดงให้เห็นว่าผู้ปฏิบัติงานมองว่าปัจจัยด้านนี้ส่งผลต่อความล่าช้ามากที่สุด ด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสมเป็นปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา (Mean ± SD. = 3.42 ± 0.97) และด้านการจัดการและนโยบายเป็นปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับสาม (Mean ± SD. = 3.40 ± 0.92) ตามลำดับ

ส่วนขั้นตอนการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างของผู้ปฏิบัติงาน (n=105) โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (Mean ± SD. = 3.06 ± 0.91) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน 3 อันดับแรก (เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย) ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการบริหารพัสดุเป็นปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (Mean ± SD. = 3.18 ± 1.06) ด้านการจัดเอกสารการจัดซื้อ/จ้างเป็นปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา (Mean ± SD. = 3.07 ± 0.82) และด้านวิธีการจัดซื้อจัดจ้างเป็นปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับอันดับสอง (Mean ± SD. = 3.07 ± 0.90) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 2 และ 3

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและปัจจัยที่ส่งต่อการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างของผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุและด้านการเงินการบัญชีล่าช้า รายด้านและโดยรวม (n = 105)

ปัจจัยที่ส่งต่อการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้าง	Mean±SD.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านปัจจัยด้านบุคคลและองค์กร	3.30±0.93	ปานกลาง
2. ด้านกระบวนการและขั้นตอน	3.45±0.89	ปานกลาง
3. ด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสม	3.42±0.97	ปานกลาง
4. ด้านการจัดการและนโยบาย	3.40±0.92	ปานกลาง
5. ด้านปัจจัยภายนอก	3.31±0.88	ปานกลาง
เฉลี่ยโดยรวม	**3.37±0.82**	**ปานกลาง**

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับขั้นตอนการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างรายด้าน และโดยรวม (n = 105)

ปัจจัย	Mean±SD.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านการจัดเอกสารการจัดซื้อ/จ้าง	3.07±0.82	ปานกลาง
2. ด้านวิธีการจัดซื้อจัดจ้าง	3.07±0.90	ปานกลาง
3. ด้านการทำสัญญา	3.01±0.93	ปานกลาง
4. ด้านการบริหารสัญญา และการตรวจรับพัสดุ	2.97±1.05	ปานกลาง
5. ด้านการบริหารพัสดุ	3.18±1.06	ปานกลาง
เฉลี่ยโดยรวม	**3.06±0.91**	**ปานกลาง**

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งต่อการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างของผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุ และด้านการเงิน-การบัญชีล่าช้า พบว่า จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อค้นหาปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความล่าช้าในการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างของผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุและการเงิน-การบัญชี ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าปัจจัยเชิงระบบอันได้แก่ ด้านกระบวนการและขั้นตอน และด้านการจัดการและนโยบาย” เป็นตัวแปรสำคัญที่สามารถอธิบายความล่าช้าที่เกิดขึ้นได้ถึง 36.5% ($R^2 = 0.365$) ซึ่งถือเป็นอำนาจการทำนายที่อยู่ในระดับที่น่าพอใจและมีนัยสำคัญทางสถิติ

เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของปัจจัยแต่ละด้าน พบว่า ด้านกระบวนการและขั้นตอน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อความล่าช้า (B = 0.412, p = .001) การค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นว่าปัญหาเชิงโครงสร้างในการปฏิบัติงาน เช่น ความซับซ้อนของขั้นตอน, การอนุมัติที่หลายชั้น, หรือกระบวนการที่ขาดประสิทธิภาพ เป็นอุปสรรคโดยตรงที่ส่งผลให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามกรอบเวลาที่กำหนด ผู้ปฏิบัติงานอาจต้องเผชิญกับคอขวด (Bottle necks) ในกระบวนการทำงาน ซึ่งทำให้เกิดความล่าช้าสะสมและยากที่จะแก้ไขได้ในระดับบุคคล ในขณะเดียวกันด้านการจัดการและนโยบายก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อความล่าช้าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน (B = 0.236, p = .049) แม้จะมีขนาดอิทธิพลน้อยกว่าปัจจัยแรก แต่ก็เป็นตัวแปรที่ไม่สามารถมองข้ามได้ ประเด็นนี้ชี้ให้เห็นว่าทิศทางและกลยุทธ์ที่กำหนดจากระดับบริหารมีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานโดยตรง นโยบายที่ไม่ชัดเจน, การขาดการวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ในการจัดซื้อ, หรือการจัดการที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์จริง ล้วนเป็นต้นเหตุที่สร้างภาระและทำให้กระบวนการจัดทำเอกสารขาดความคล่องตัว

สิ่งที่น่าสนใจคือปัจจัยทั้งสองนี้ล้วนเป็นปัจจัยที่องค์กรสามารถควบคุมและปรับปรุง ผลการวิเคราะห์จึงไม่ได้เป็นเพียงการชี้ปัญหา แต่ยังเป็นการเสนอแนวทางในการแก้ไขที่ตรงจุด กล่าวคือ หากองค์กรต้องการลดความล่าช้าในการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้าง ควรให้ความสำคัญกับการปฏิรูปในสองมิติหลัก โดยมิติที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วนที่สุดคือ การทบทวนและปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีความกระชับ ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น และเพิ่มความคล่องตัวในการอนุมัติ ควบคู่ไปกับการพัฒนากลยุทธ์ด้านการจัดการและนโยบายให้มีความชัดเจนและเอื้อต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

โดยสรุปผลการศึกษานี้ได้ให้ภาพที่ชัดเจนว่า ความล่าช้าในการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างไม่ได้เกิดจากปัญหาที่ตัวบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่มีรากฐานมาจากปัญหาเชิงโครงสร้างและระบบการจัดการขององค์กร การแก้ไขปัญหาจึงต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนเชิงนโยบาย และกระบวนการเป็นสำคัญ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ส่งเสริมประสิทธิภาพและลดอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อกรอบเวลาในการดำเนินงานได้อย่างยั่งยืนดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างของผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุ และด้านการเงิน-การบัญชีล่าช้า

ตัวแปร	Coefficient	Std.Err.	t	p	95%CI
กระบวนการและขั้นตอน	0.412	0.115	3.54	.001	0.180, 0.639
การจัดการและนโยบาย	0.236	0.119	1.97	.049	0.002, 0.473
Cons	0.856	0.301	2.84	.005	0.259, 1.453
R-squared = 0.365, Adj R-squared = 0.353, F(2, 102) = 29.41, number of obs = 105					
Root MSE = .73571					

วิจารณ์

1. ผลการวิจัยที่บ่งชี้ว่าปัจจัยและขั้นตอนการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างที่ล่าช้าโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางนั้นสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาที่รับรู้ร่วมกันในแวดวงการจัดซื้อจัดจ้างทั้งในและต่างประเทศ แม้ว่าระดับความรุนแรงอาจแตกต่างกันไปตามบริบทขององค์กรและประเทศ แต่แก่นของปัญหามักมีรากฐานมาจากปัจจัยเชิงระบบที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยจำนวนมากที่ชี้ว่าปัจจัยด้านกระบวนการ เทคโนโลยี และการบริหารจัดการเป็นสาเหตุหลักของความล่าช้าในการจัดซื้อจัดจ้าง งานวิจัยของ Luhukay et al.[9] ที่ศึกษาการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐในอินโดนีเซีย พบว่าความล่าช้าในการประมูล (Tender) มีสาเหตุสำคัญมาจากการวางแผนที่ไม่ดีพอ, การประเมินราคาที่ไม่แม่นยำ และกระบวนการตรวจสอบเอกสารที่ใช้เวลานาน ซึ่งเป็นปัญหาเชิงกระบวนการที่ตรงกับผลการวิจัย เช่นเดียวกัน งานวิจัยในภาคการก่อสร้างของเอธิโอเปียโดย Tadesse et al. ได้ระบุว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้โครงการล่าช้าคือการขาดการวางแผนจัดซื้อจัดจ้างที่มีประสิทธิภาพ, ขั้นตอนที่ยืดเยื้อ และการขาดแคลนบุคลากรที่มีทักษะ ซึ่งเป็นภาพสะท้อนของปัญหาในระดับปานกลางถึงสูงที่ส่งผลกระทบต่อระยะเวลาของโครงการ ส่วนในบริบทของประเทศไทยนั้นพบผลเช่นเดียวกับงานวิจัยของจิราภรณ์ ช้างเขียว และคณะ[10] ซึ่งศึกษาปัญหาการจัดซื้อจัดจ้างของหน่วยงานภาครัฐ พบว่า ปัญหาหลักเกิดจากความไม่ชัดเจนของระเบียบ, ขั้นตอนที่ซับซ้อน และปัญหาจากระบบจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐด้วยอิเล็กทรอนิกส์ (e-GP) เอง ผลการศึกษานี้สนับสนุนข้อค้นพบที่ว่าปัจจัยด้านกระบวนการและนโยบายเป็นอุปสรรคสำคัญ แม้ผู้ปฏิบัติงานจะรับรู้ว่าเป็นปัญหาระดับปานกลาง แต่ก็เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

และส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญ

แต่ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยบางชิ้นในช่วงหลังการระบาดของ COVID-19 กลับชี้ให้เห็นว่าปัจจัยภายนอก (External Factors) ได้ทวีความรุนแรงและกลายเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบอย่างหนักหน่วง งานวิจัยของ Aiswarya et al.[11] ที่วิเคราะห์ผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานในอุตสาหกรรมก่อสร้าง พบว่า การหยุดชะงักของห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain disruption) และความผันผวนของราคาวัสดุเป็นปัจจัยภายนอกที่สร้างความล่าช้าในระดับสูงและเหนือการควบคุมขององค์กร ซึ่งอาจขัดแย้งกับผลการวิจัยที่ประเมินปัจจัยภายนอกไว้ในระดับปานกลาง ความแตกต่างนี้อาจเกิดจากช่วงเวลาในการเก็บข้อมูลหรือลักษณะของอุตสาหกรรมที่แตกต่างกัน นอกจากนี้การเปลี่ยนผ่านสู่ยุคดิจิทัล (Digital Transformation) ได้สร้างความท้าทายใหม่ๆ ที่อาจทำให้ปัญหาด้านเทคโนโลยีรุนแรงกว่าระดับปานกลางในบางองค์กร Al-Malaise Al-Ghamdi และ Asaad[12] ชี้ให้เห็นว่าแม้จะมีการนำเทคโนโลยี E-procurement มาใช้ แต่การขาดการบูรณาการระบบอย่างสมบูรณ์ (Lack of system integration) และการที่บุคลากรขาดทักษะดิจิทัลที่จำเป็น ยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญที่สร้างความล่าช้าในกระบวนการ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเพียงแค่มีเทคโนโลยีอาจไม่เพียงพอ แต่ต้องมีการบริหารจัดการและการพัฒนาบุคลากรควบคู่กันไป

การที่ผลลัพธ์ออกมาเป็น “ระดับปานกลาง” ไม่ได้หมายความว่าปัญหานั้นไม่สำคัญ แต่กลับเป็น “สัญญาณเตือนที่เงียบงัน” ซึ่งบ่งบอกถึงปัญหาสะสมเชิงระบบที่ต้องการการแก้ไขอย่างจริงจังจากผู้มีอำนาจตัดสินใจก่อนที่มันจะส่งผลกระทบต่อองค์กรในระดับที่รุนแรงยิ่งขึ้น

2. ผลการวิเคราะห์ที่ค้นพบว่าปัจจัยด้านกระบวนการและขั้นตอน และด้านการจัดการและนโยบาย สามารถร่วมกันอธิบายความล่าช้าในการจัดทำเอกสารจัดซื้อจัดจ้างได้ถึง 36.5% นั้น ไม่ใช่ข้อค้นพบที่เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยว แต่เป็นเสียงสะท้อนที่สอดคล้องอย่างยิ่งกับองค์ความรู้ในงานวิจัยร่วมสมัยทั้งในและต่างประเทศ การค้นพบนี้ชี้ให้เห็นถึงแก่นแท้ของปัญหาที่ว่า ความไร้ประสิทธิภาพในการจัดซื้อจัดจ้างมักมีรากฐานมาจากปัญหาเชิงโครงสร้างขององค์กร มากกว่าจะเป็นความบกพร่องของตัวบุคคล เช่นเดียวกับการศึกษาถึงบทบาทของปัจจัยเชิงกระบวนการในฐานะตัวการหลักของความล่าช้า การศึกษาในประเทศกานาโดย Mensah & Ameyaw[13] พบว่าขั้นตอนการอนุมัติที่ยืดเยื้อและการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ขาดความยืดหยุ่น เป็นอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพของกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง ซึ่งเทียบเคียงได้กับข้อค้นพบที่ว่า “ด้านกระบวนการและขั้นตอน” เป็นตัวแปรสำคัญในการศึกษาครั้งนี้ เช่นเดียวกัน การศึกษาในอุตสาหกรรมก่อสร้างของไนจีเรียโดย Omoregie & Ofori[14] ได้ข้อสรุปในทิศทางเดียวกันว่า การวางแผนจัดซื้อที่ไม่ดี (ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายและการจัดการ) และกระบวนการคัดเลือกผู้ขายที่ซับซ้อน เป็นสองปัจจัยหลักที่นำไปสู่ความล่าช้าของโครงการอย่างมีนัยสำคัญ

เมื่อมองในบริบทของประเทศไทย งานวิจัยของณัฐพล ใยไพโรจน์ และคณะ[15] ได้สะท้อนภาพปัญหาที่คล้ายคลึงกันในระบบราชการไทย โดยชี้ว่าความซับซ้อนของระเบียบและขั้นตอนในระบบจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐด้วยอิเล็กทรอนิกส์ (e-GP) ประกอบกับการขาดนโยบายที่ชัดเจนในการบริหารจัดการ เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานต้องล่าช้าออกไป ดังนั้น ผลการวิเคราะห์ที่ได้ค่า R^2 เท่ากับ 36.5% จึงเป็นตัวเลขที่หนักแน่นและน่าเชื่อถือ เป็นการยืนยันสมมติฐานที่ว่า หากองค์กรต้องการแก้ไขปัญหาความล่าช้าอย่างยั่งยืน จุดสำคัญที่สุดอยู่ที่การปฏิรูปปัจจัยเชิงระบบ นั่นคือการออกแบบกระบวนการทำงานให้กระชับ คล่องตัว และการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน ซึ่งเอื้อต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ

มุมมองที่แตกต่างและปัจจัยท้าทายอื่นในยุคดิจิทัลและภาวะวิกฤต แม้ว่าปัจจัยด้านกระบวนการและนโยบายจะเป็นตัวแปรที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง แต่การยึดติดกับมุมมองนี้เพียงอย่างเดียวอาจทำให้มองข้ามพลวัตของปัจจัยอื่นที่ทวีความสำคัญขึ้นในโลกยุคใหม่ ได้นำเสนอมุมมองที่แตกต่างออกไป โดยชี้ว่าในบางบริบทปัจจัยอื่นอาจมีอิทธิพลรุนแรงกว่าปัจจัยเชิงระบบที่กล่าวมาข้างต้น

ประการแรก บทบาทของเทคโนโลยีและการบูรณาการ

ระบบ ได้กลายเป็นปัจจัยชี้ขาดที่ซับซ้อนกว่าในอดีต งานวิจัยของ Susanto et al.[16] ที่ศึกษาการใช้ E-procurement ในภาครัฐของอินโดนีเซีย ให้มุมมองที่น่าสนใจว่า การมีอยู่ของเทคโนโลยี (เช่น ระบบ e-GP) ไม่ได้เป็นหลักประกันของประสิทธิภาพเสมอไป หากแต่ระดับของการบูรณาการระบบดิจิทัล (Digital Integration) และความพร้อมของทุนมนุษย์ (Human Capital Readiness) เป็นตัวแปรที่สำคัญกว่า ข้อค้นพบนี้อาจท้าทายข้อสรุปเดิม ๆ โดยชี้ว่าแม้กระบวนการและนโยบายจะถูกออกแบบมาอย่างดีเพียงใด แต่หากระบบเทคโนโลยีของฝ่ายต่างๆ (เช่น การเงิน พัสดุ คลังสินค้า) ไม่สามารถเชื่อมต่อกันได้อย่างไร้รอยต่อ หรือบุคลากรขาดทักษะในการใช้เครื่องมือดิจิทัลอย่างเต็มศักยภาพ ความล่าช้าก็จะยังคงเกิดขึ้นและอาจรุนแรงกว่าเดิมด้วยซ้ำ

ประการที่สอง อิทธิพลของปัจจัยภายนอกในยุคแห่งความไม่แน่นอน ได้รับการพิสูจน์อย่างชัดเจนในช่วงหลังการระบาดของ COVID-19 งานวิจัยของ Aiswarya et al.[11] ที่วิเคราะห์ผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานในอุตสาหกรรมก่อสร้าง พบว่า การหยุดชะงักของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Disruption) และความผันผวนของราคาวัสดุ กลายเป็นปัจจัยภายนอกที่ทรงพลังและอยู่เหนือการควบคุมขององค์กร ซึ่งสามารถบั่นทอนกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างทั้งหมดได้ แม้ว่าองค์กรจะมีกระบวนการภายในที่ดีเลิศเพียงใดก็ตาม มุมมองนี้เป็นการเสนอข้อโต้แย้งว่า ในภาวะวิกฤตปัจจัยภายนอกอาจกลายเป็นตัวแปรที่มีอำนาจในการอธิบายความล่าช้าได้สูงกว่าปัจจัยภายในองค์กรอย่างกระบวนการและนโยบาย

โดยสรุปแม้ผลการวิจัยที่ชี้ถึงความสำคัญของปัจจัยด้านกระบวนการและนโยบายจะมีความถูกต้องและเป็นที่ยอมรับ แต่งานวิจัยร่วมสมัยได้เสนอภาพที่ซับซ้อนขึ้น โดยเตือนว่าองค์กรต้องให้ความสำคัญกับการบูรณาการเทคโนโลยีอย่างแท้จริงและต้องสร้างความยืดหยุ่นเพื่อรับมือกับปัจจัยภายนอกที่คาดเดาได้ยากด้วย การมองข้ามปัจจัยเหล่านี้อาจทำให้การแก้ปัญหาไม่ตรงจุดและไม่เท่าทันต่อความท้าทายในปัจจุบัน โดยสรุป ทั้งนี้ข้อค้นพบนี้ได้ให้แนวทางการวางแผนที่การดำเนินงานที่ชัดเจนแก่องค์กรว่า การจะแก้ปัญหาความล่าช้าได้อย่างยั่งยืนนั้น ต้องอาศัย การลงมือทำพร้อมกันในทุกระดับ ตั้งแต่การปฏิรูปเชิงนโยบายโดยผู้บริหาร, การปรับปรุงการทำงานโดยหัวหน้างาน, ไปจนถึงการสร้างความพร้อมเพื่อรับมือกับโลกอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ระดับบุคคล (สำหรับผู้ปฏิบัติงาน) ข้อเสนอแนะในระดับนี้มุ่งเน้นการเพิ่มศักยภาพและความสามารถในการปรับตัวของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้สามารถรับมือกับกระบวนการที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอได้ดียิ่งขึ้น การพัฒนาทักษะเชิงรุก (ปฏิบัติงานควรแสวงหาความรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานในยุคดิจิทัลอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าอบรมที่หน่วยงานจัดให้หรือการเรียนรู้ด้วย ผ่านช่องทางออนไลน์ โดยเน้นทักษะสำคัญ 3 ด้าน คือ (1) ทักษะด้านกฎระเบียบทำความเข้าใจระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างทั้งกฎหมายแม่บทและกฎหมายลูกทุกฉบับ รวมถึงการตีความข้อบังคับที่ซับซ้อน เพื่อลดข้อผิดพลาด (2) ทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลฝึกฝนการใช้ระบบจัดซื้อจัดจ้างอิเล็กทรอนิกส์ (e-GP) ให้คล่องแคล่ว รวมถึงโปรแกรมสำนักงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเพิ่มความรวดเร็วและแม่นยำ (3) ทักษะด้านการสื่อสารและการประสานงาน พัฒนาทักษะการสื่อสารที่ชัดเจนและกระชับ เพื่อประสานงานกับหน่วยงานอื่นและผู้ขายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความเข้าใจที่ไม่ตรงกันซึ่งเป็นสาเหตุของความล่าช้า และการสร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างเครือข่ายกับผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานอื่นหรือองค์กรอื่น เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์, แนวทางการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และเรียนรู้กรณีศึกษาซึ่งกันและกัน ซึ่งจะช่วยให้เกิดมุมมองใหม่ๆ ในการพัฒนางานของตนเอง

2. ระดับองค์กร (สำหรับหน่วยงานและผู้บริหาร) ข้อเสนอแนะระดับองค์กรมุ่งเน้นการปรับปรุงโครงสร้างและสภาพแวดล้อมในการทำงาน เพื่อลดอุปสรรคเชิงระบบและส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ได้แก่ (1) การทบทวนและออกแบบกระบวนการใหม่ องค์กรควรจัดตั้งคณะทำงานเพื่อทบทวนกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง

ทั้งหมดอย่างจริงจัง โดยมีเป้าหมายเพื่อลดขั้นตอน ลดระยะเวลา ลดเอกสาร ควรพิจารณายกเลิกขั้นตอนการอนุมัติที่ซ้ำซ้อน, นำระบบอนุมัติแบบคู่ขนาน มาใช้แทนการอนุมัติตามลำดับขั้น และกำหนดกรอบเวลามาตรฐาน (SLA) สำหรับแต่ละขั้นตอนให้ชัดเจน (2) การลงทุนในเทคโนโลยีเพื่อการบูรณาการ องค์กรต้องลงทุนในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างระบบจัดซื้อจัดจ้าง (E-Procurement), ระบบบัญชี (ERP) และระบบคลังสินค้าได้แบบไร้รอยต่อ เพื่อให้ข้อมูลเป็นหนึ่งเดียว ลดความผิดพลาดจากการคีย์ข้อมูลซ้ำซ้อน และช่วยให้ผู้บริหารสามารถเห็นภาพรวมของสถานะการจัดซื้อได้แบบเรียลไทม์ และ (3) การส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งเน้นการปรับปรุง ผู้บริหารควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เปิดรับการเปลี่ยนแปลงและส่งเสริมให้พนักงานกล้าเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงกระบวนการทำงาน ควรมีระบบการให้รางวัลหรือเชิดชูเกียรติแก่บุคคลหรือทีมที่สามารถพัฒนากระบวนการให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นได้สำเร็จ

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (สำหรับผู้กำหนดนโยบายและหน่วยงานกำกับดูแล) ข้อเสนอแนะระดับนโยบายมุ่งเน้นการปรับแก้กฎระเบียบในภาพใหญ่ให้มีความทันสมัยและเอื้อต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพในยุคปัจจุบัน ได้แก่ (1) การปรับปรุงกฎระเบียบให้มีความยืดหยุ่นและชัดเจน หน่วยงานกำกับดูแลควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไขระเบียบการจัดซื้อจัดจ้างให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น โดยอาจกำหนดกรอบการจัดซื้อจัดจ้างแบบพิเศษสำหรับโครงการเร่งด่วนหรือโครงการวิจัยและพัฒนาที่ไม่สามารถวางแผนล่วงหน้าได้ตามปกติ นอกจากนี้ ควรจัดทำ “คู่มือการตีความระเบียบ” ที่ใช้ภาษาเข้าใจง่าย พร้อมตัวอย่างกรณีศึกษา เพื่อลดปัญหาความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของผู้ปฏิบัติงาน (2) การพัฒนาระบบ e-GP ให้เป็นมิตรต่อผู้ใช้และมีฟังก์ชันสนับสนุนมากขึ้น หน่วยงานที่ดูแลระบบจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐควรพัฒนาระบบให้มีการใช้งาน (User Interface) ที่เป็นมิตรและใช้งานง่ายขึ้น พร้อมทั้งเพิ่มฟังก์ชันที่ช่วยอำนวยความสะดวก เช่น ระบบติดตามสถานะเอกสารอัตโนมัติ, ระบบแจ้งเตือนเมื่อใกล้ถึงกำหนดเวลา หรือการใช้เทคโนโลยี AI ช่วยตรวจสอบความถูกต้องเบื้องต้นของเอกสาร และ (3) การกำหนดนโยบายเพื่อรับมือกับความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอก ควรกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติระดับชาติหรือระดับองค์กร เพื่อรองรับความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอก เช่น การหยุดชะงักของห่วงโซ่อุปทาน โดยอาจมีนโยบายส่งเสริมการจัดหาพัสดุจากผู้ผลิตภายในประเทศ หรือการสร้างคลังพัสดุสำรองสำหรับสินค้าที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์

เอกสารอ้างอิง

1. กรมบัญชีกลาง. พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 [อินเทอร์เน็ต]. 2560 [เข้าถึงเมื่อ 7 ก.ย. 2568]. เข้าถึงได้จาก: https://www.cgd.go.th
2. จุไลรัตน์ ผดุงกิจ, ภานุมาศ ชาติประเสริฐ. ปัญหาการปฏิบัติงานในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ของเจ้าหน้าที่พัสดุในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม. วารสารการเมืองการปกครอง. 2563;10(2):240-53.
3. โรงพยาบาลตระการพืชผล. รายผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ปีงบประมาณ พ.ศ.2567. กลุ่มงานยุทธศาสตร์ หลักประกันสขภาพ; 2567.
4. Cohen J. Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences. Routledge Academic; 1988.
5. อรุณ จิรวัฒน์กุล. ชีวสถิติสำหรับงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 3. ขอนแก่น, คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2551.
6. ธนภรณ์ พรรณราย. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา [สารนิพนธ์]. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์; 2565.
7. Likert R. New Patterns of Management. New York: McGraw-Hill; 1961.
8. วิเชียร เกตุสิงห์. ค่าเฉลี่ยกับการแปลความหมาย: เรื่องง่าย ๆ ที่บางครั้งก็พลาดได้. ข่าวสารการวิจัย

การศึกษา. 2538;1(4):13.

9. Luhukay D, Korompis C, Tjakra J, Walangitan D. Analysis of Factors Causing Delays in the Tender Process of Government Goods/ Services Procurement. Jurnal Teknik Sipil. 2021;10(1):105-14.
10. Changkiaw J, Thawornwiriyanan R, Thongma W. Problems and Obstacles in the Government Procurement and Supplies Management of Government Agencies in Thailand. Journal of Multidisciplinary in Humanities and Social Sciences. 2021;4(3):1038-51.
11. Aiswarya S, Senthil Kumar V, Adithya Kumar S. A study on the impact of supply chain disruption in the construction industry. Materials Today: Proceedings. 2023;80 (Part 3):1851-5.
12. Al-Malaise Al-Ghamdi A, Asaad R. The Impact of E-Procurement on Organizational Performance: A Study in Saudi Arabia. Economies. 2022;10(10):255.
13. Mensah M, Ameyaw C. The role of procurement process on the performance of procurement function in a developing country's context. International Journal of Procurement Management. 2022;15(1):1-23.
14. Omoregie A, Ofori G. An examination of the causes of delay in construction projects inNigeria. Journal of Engineering, Design and Technology. 2021;19(4):945-65.
15. Yai-Pairote N, Chantarasombat C, Rakthin S. Problems and Guidelines for the Development of the Government Procurement and Supplies Management System (e-GP) in Thailand. Journal of Legal Entity Management and Local Innovation. 2022;8(10):245-58.
16. Susanto A, Purnomo A, Nur-Aini I. The role of digital integration and human capital in e-procurement success: An empirical study in Indonesian public sector. Cogent Business & Management. 2023;10(1):2189453.